

SOME ASPECTS OF THE ANALYTICAL METHOD FOR RESEARCH OF COURT DECISIONS

Jovan Ananiev

Faculty of Law, University “Goce Delcev” in Stip, North Macedonia, jovan.annaiev@ugd.edu.mk

Jadranka Denkova

Faculty of Law, University “Goce Delcev” in Stip, North Macedonia, jadranka.denkova@ugd.edu.mk

Abstract: In order to conduct a proper research of court decisions, which should help in the research of the quality and adequacy in the actions of the courts in relation to a certain legal issue, it is necessary to have an analytical approach in the research of the court decision. This approach needs to be based on indicators that are methodologically developed and applicable to court decisions in various legal areas. In this paper, the indicators of the analytical approach are elaborated and methodologically explained. Recommendations are given for analysis of the structure, coherence, legal logic, quality of the explanation, relevance of the legal norms, adequacy of the facts and evidence and clarity of the language. The paper also provides recommendations for analyzing the uniformity of court decisions with the Macedonian case law and the case law of the European Court of Human Rights and provides an overview of the need for legal uniformity and the Macedonian legal framework related to the legal uniformity.

Keywords: methodology, legal analysis, legal logic, argumentation, uniformity, case law.

НЕКОИ АСПЕКТИ НА АНАЛИТИЧКИОТ МЕТОД ВО ИСТРАЖУВАЊЕТО НА СУДСКИТЕ ОДЛУКИ

Јован Ананиев

Правен факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, jovan.ananiev@ugd.edu.mk

Јадранка Денкова

Правен факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, jadranka.denkova@ugd.edu.mk

Резиме: За да се спроведе соодветно истражување на судските одлуки, кое треба да помогне во истражувањето на квалитетот и соодветноста во постапувањето на судовите в оврска со одредено правно прашање, потребно е да има аналитички пристап во истражувањето на судската одлука. Овој пристап е потребно да се базира на показатели и кои се методолошки развиени и применливи за судски одлуки во различни правни области. Во овој труд се разработуваат показателите на аналитичкиот пристап и методолошки се објаснуваат. Се даваат препораки за анализа на структурата, кохерентноста, правната логика, квалитетот на образложението, релевантноста на правните норми, соодветноста на фактите и доказите и јасноста на јазикот. Исто така, во трудот се даваат препораки за анализа на воедначеноста на судските одлуки со македонската судска пракса и со праксата на Европскиот суд за човекови права и е даден приказ на потребата од воедначеноста и македонската правна рамка.

Клучни зборови: методологија, правна анализа, правна логика, аргументација, воедначеност, судска пракса

1. ВОВЕД

Во Методологијата на научно- истражувачката работа во општествените науки, особено претставува предизвик методологијата на истражувањето во правните науки. Имајќи предвид дека поголем дел од правните гранки, своите истражувања ги базираат на истражување на судските одлуки, неминовно се наметнува потребата од развивање и подлабоко осознавање на правниот метод за анализа на судските акти.

За да се пристапи кон правилно проучување на некоја правна појава, која вклучува и анализа на судската пракса, неминовно е како елемент на анализа да биде одделна судска одлука, за потоа да се пристапи кон употреба на споредбен метод- споредувајќи ги судските одлуки врз основа на некои точки за споредба и примена на синтетички и холистички метод во носењето на заклучок на ниво на правно прашање, апелационо подрачје или, пак, на национално ниво.

Судската одлука, кога е елемент на анализа, таа треба да се анализира од аспект на неколку критериуми и показатели, кои се обработени во овој труд, но сите се однесуваат на нејзиниот квалитет и колку истата е воедначена со судски одлуки, врзани за исти правни прашања, донесени од повисоките судови. Овде не се даваат препораки за моделот на квантитативна и квалитативна оценка, ниту, пак, како да се пристапи во процесот на заклучување, туку се објаснуваат аналитичките пристапи и логичките постулати кои треба да

бидат применети во анализата на судската одлука. Трудот е базиран на методолошките правила на правната наука, логиката, теоријата на правото и принципите на анализа на општата методологија и не претендира да сублимира и само дескриптивно да ги претстави веќе постоечките правила на анализа, туку да претстави аналитички пристап кој, колку што е можно посеопфатно и посвојствено се однесува на истражувањето на една судска одлука.

2. ЛОГИЧНИ И СТРУКТУРНИ АСПЕКТИ НА АНАЛИЗАТА

2.1. СТРУКТУРА И КОХЕРЕНТНОСТ НА СУДСКАТА ОДЛУКА

За да се пристапи кон анализата на судската одлука, најпрвин е потребно да се анализира нејзината структура и кохерентност, коишто ги опфаќаат:

Структура на судската одлука, односно, дали таа ги содржи сите потребни делови и е правилно структурирана;

Јасност и концизност на изреката;

Кохерентноста, којашто се оценува преку фактот, дали изреката е во логички склад со образложението, односно, не си противречат меѓусебно.

2.2. ПРАВНА ЛОГИКА

Правната логика претставува **правен силогизам при супсумција**, односно, дали се почитувани логичките законитости на донесување на одлуката. Потребно е да се утврди во судската одлука, дали правилно е извршена *супсумција- испитување дали конкретната фактичка состојба со примена на правни норми произведува правни дејства*. Правилната супсумција се спроведува со помош на логичката операција силогизам, која, врз основа на дедуктивен метод, поврзува два постулата и се донесува заклучок.

Големиот постулат е елементот во силогизмот од кого, преку дедукција, се применуваат принципите во малиот постулат и се изведува заклучок.

Пример:

Голям постулат: „Работодавачот е должен да му ги плати на работникот прекувремени часови работа“

Мал постулат: „А.А. во текот на 2019 година има остварено 200 часови прекувремена работа, потврдено од електронскиот систем за евиденција на работни часови“

Заклучок добиен преку примена на правилата на големиот постулат во малиот постулат- работодавачот е должен да му ги исплати на работникот 200- те часови прекувремена работа.

Во судската одлука треба да ги препознаете следниве елементи:

Пп + Фс = И

Пп = правни правила

Фс = фактичка состојба

И = изрека

Голема премиса (правни правила) + мала премиса (фактичка состојба) = заклучок (изрека)

И => О

Каде:

И = изрека

О = образложение

Изреката влијае на содржината на образложението и тоа треба да произлегува од изреката и да е конзистентно со нејзината содржина, односно, да не и противречи.

О = А x (И + По + Пр)

Каде,

О = Образложение

А = Аргументација

И = Изреката

По = Постапката на донесување на судската одлука

Пр = Правилата на судското расудување

Образложението треба да е кохерентно и да претставува аргументација на содржината на изреката, на постапката на донесување на одлуката и на правилата на судското расудување (Terrell, T, 1999, 21).

Логичка постапка за донесување на судската одлука

При анализата на логичноста во судската одлука, потребно е да се оцени дали е запазен следниот логички след:

Привремена правна квалификација на спорот = фактичко тврдење на странките + постапка на докажување (утврдување на состојбата на важните факти)

Постапката на докажување се состои од издвојување на неопходните од спорните факти, избор, изведување и оценка на доказите.

Од процесот на оценување на доказите произлегува малата премиса, односно правната квалификација на фактите (утврдување на фактичката состојба). Малата премиса е во релација со големата премиса (правни правила- избор на правните норми, нивно поврзување, утврдување на содржината и толкување). Големата и малата премиса го сочинуваат заклучокот, односно судската одлука.

Правила на донесување на судската одлука

При оценувањето на судската одлука, потребно е да се утврдат сите елементи на процесот на судското расудување: оценка на доказите, заклучоци за релевантните факти, избор и нивно толкување и правна квалификација.

2.3. КВАЛИТЕТ НА ОБРАЗЛОЖЕНИЕТО НА СУДСКИТЕ ОДЛУКИ (RATIO DECIDENTI)

Образложеноста на судските одлуки е дел од начелото за правично постапување загарантирано со чл. 6 од ЕКЧП, којшто подразбира дека одлуката мора да содржи аргументи и доволно причини во однос на одлучувачките факти. Според практиката на ЕСЧП, она што образложението мора да го содржи е аргументација во однос на решавачките и клучните тврдења, аспекти и наводи кои биле пресудни за донесување одлука во определен правец (Boldea v. Romania, Moreira Ferreira v. Portugal, Papon v. France Hadjianastassiou v. Greece), Секогаш ќе се констатира повреда на чл. 6 од ЕКЧП кога домашните судови во образложението на одлуката игнорирале конкретна, релевантна и важна точка покрената од апликантот во текот на постапката (Nechiporuk and Yonkalo v. Ukraine, Rostomashvili v. Georgia, Zhang v. Ukraine). Анализата на образложението на судската одлука е потребно да ги опфати следниве аспекти:

Објаснување на историјата на прашањето: Потребно е да се констатира дали образложението во првиот дел или, пак, во некои од првите параграфи го воведува читателот во прашањето, како е поднесено барањето пред судот, дали се осврнува на одржаните расправи и останатите активности кои ги има преземено судот.

Претставување на предметот/прашањето: Потребно е да има опис на фактите и околности, кои ја објаснуваат суштината на предметот за кој се одлучува. Доколку има комплекс од прашања, дали сите се образложуваат во посебни параграфи со давање на објаснување на материјалните факти и примената на законските начела? Дали се наведени само оние факти кои се релевантни за објаснување на одлуката, или, пак, се наведени и факти кои не се релевантни во процесот на објаснувањето на одлуката (што создава нејаснотија и неконзистентност на образложението)?

Претставување и примена на релевантните законски и подзаконски одредби и правните начела: Дали е објаснета правната норма за секое одделно прашање за кое се однесува? Дали, преку дедуктивна логика има примена на одредени општи правила во конкретен случај, се применува една општа правна норма во конкретен случај? Доколку се повикува на правни начела содржани во конкретно правно мислење или одлука на повисок суд, дали може да се заклучи дека правилно е употребена индуктивна логика (карактеристики во конкретен случај може да се применат во неопределен број на случаи по принцип на аналогија)? Доколку се работи за одлучување за *кривични прашања*, доволно се објаснети особеностите на кривичното дело, како од објективна така и од субјективна точка на гледање, за каков вид на повреда на правото се работи и за кои се терети. за да би постоело одредено кривично дело. Доколку се работи за *спор од граѓанска природа*, ако е на пример, предмет стекнување на сопственост на различни основи, потребно е да се објасни материјалното право.

Целосно и правилно цитирање на релевантните прописи

Во судската одлука има повикување на македонската судска пракса (за да се направи подобро вреднување врз основа на овој индикатор, може да се искористат објаснувањата на индикаторите во делот на Воедначеност на судските одлуки, кој се однесува на македонската судска пракса);

Во судската одлука има повикување на праксата на Европскиот суд за човекови права (за да се направи подобро оценување врз основа на овој индикатор, може да се искористат објаснувањата на индикаторите во делот на Воедначеност на судските одлуки, кој се однесува на Европскиот суд за човекови права)

Фактичка состојба и доказна постапка- Анализа на фактите од аспект на нивна поврзаност со правната норма; Дали се предметните факти од таква природа и квалитет, за да одговараат на она што се бара во материјалното право, заради кои произведуваат одредена правна последица.

Релевантност на доказите: Дали во образложението се дадени релевантни докази или има и докази, кои не се во функција на одлуката. Дали е направено детално образложение зошто некои докази се третираат за нерелевантни за утврдување на фактичката состојба. Дали постои ценење на секој доказ одделно, а не заедно и се анализираат во целина. Дали во образложението нема контрадикторности, односно, најпрвин врз основа на некој доказ се утврдува одреден факт а потоа со друг доказ да се негира истиот факт

Квалитет на доказите: Дали во образложението е недвосмислен и е јасно потврден квалитетот на доказите од следниве аспекти: Доказите се автентични (се потврдува дека не се фалсификувани, не се погрешни и не се оштетени); Точност на доказите (процесот кој довел до добивање на доказот и самиот доказ се точни); Веродостојност на доказите (укажува дали начинот на добивањето на доказите е веродостоен и доследен. На пример, податоците од една лабораторија може да не бидат валидни, доколку нема потврда дека таа е во уредна состојба). Веродостојноста се врзува и за потврдувањето на квалитетот на исказите дадени од страна на сведоците, односно дали сведокот е потполно независен и незаинтересиран од епилогот или постојат сомненија дека одредени субјективни или објективни околности ќе го доведат во прашање кредибилитетот на сведокот (Nadzel, N, 2012, 32).

Разгледување и ценење на спротивставени аргументи: Судската одлука во образложението ги објаснува аргументите на страната која го изгубила спорот, ги споредува со оние на страната која го добила спорот, дава објаснување зошто не ги зема предвид некои од доказите и ги дава објаснувањата, ставајќи ги во релација фактичката состојба со материјалното право.

Јасност и конзистентност на образложението, при што се анализира дали:

- Образложението е концизно и нема непотребни детали
- Нема копирање на записници од расправи
- Нема расказни искази на сведоци, вештаци и сл.
- Доказите не се едноставно само раскажани туку се објаснети.
- Доколку тужбеното барање делумно се усвојува, дадено е образложение за делот на тужбеното барање кое се одбива.
- Наводите на странките се сублимирани, односно не се препишани од тужбата, одговорот на тужбата, поднесоците и рочиштата.
- Содржани се одговорите на приговорите.
- Е дадено образложение од кои причини е утврден терминот за течење на каматите.
- Детално се образложени досудените и одбиените трошоци за постапката.

2.4. ЈАЗИЧНА И ГРАМАТИЧКА ПРАВИЛНОСТ НА ТКСТОТ

Одлуката е напишана за да биде разбирлива за лаици. Нема теоретски и апстрактни содржини и филозофски поими. Целта на одлуката е да ги убеди странките дека судот одлучил правично.

Кратки параграфи: Параграфите се важни бидејќи го организираат текстот по идеи, олеснува читателот да го сфати материјалот и се поделени на прости единици.

Кратки и јасни реченици: Реченицата е најмала мисловна единица, организација на мислење и последична суштинска јазична структура со која ги организираме и изнесуваме нашите мислења. Кратките и јасни реченици се во функција на кратки единствени и кохерентни параграфи и последично го прават текстот полесно разбирлив без потреба читателот да го толкува за да го пронајде неговото значење. Главни елементи, кои треба да се гледаат од гледиште на јасноста се јазични и семантички елементи (смыслата и лексичкото значење на зборовите и изразите).

*Единство на параграфот-*Еден параграф треба да содржи само една идеја или да третира само едно прашање. Материјалите или деловите кои не се во функција на овие идеи, може да се стават во некој друг параграф. Единството на параграфот ќе се постигне ако сите реченици бидат насочени кон основната идеја која се обработува. Не смее да има факти и предмети, кои не се поврзани со основната тема (не треба да вметне нова тема или гледиште).

Потполна аргументација: еден параграф треба да го содржи секој потребен елемент или да го брани декларираниот став.

Кохерентност- потребно е да ги исполни следниве два условия. Прво, сите негови делови да создаваат целина и речениците да бидат подредени по логички редослед и меѓу нив да има хронолошка и последична врска. Второ, речениците, кои го сочинуваат параграфот, потребно е да создаваат силна и јасна целина која е евидентна за читателот. Се гледа дека има систематска организација на идеите и точна граматичка структура. Мислењата во еден параграф треба да се изразат на логичен начин.

Поделба на параграфите на сегменти- еден параграф треба да биде со нормална должина. Треба да биде толку долг, за читателот да не се изгуби во идејата и краток за да аргументите бидат претставени на потполн начин. На некои делови на параграфите се дава онолку простор, колку е потребен за да на читателот му се претстави целосната содржина.

3. ВОЕДНАЧЕНОСТ НА СУДСКАТА ОДЛУКА

3.1. КОНЦЕПТИ И ПРАВНА РАМКА НА ВОЕДНАЧЕНОСТА НА СУДСКАТА ОДЛУКА

Кога станува збор за воедначеноста на судските одлуки, потребно е да се внимава на балансот меѓу еднаквоста на луѓето пред законот и правната сигурност, од една страна и немањето на ригидност, развојот и судската независност, од друга страна. Но, воедначеноста на судските одлуки е важна бидејќи го обезбедува владеењето на правото, кое се темели, меѓу останатото, и на правната сигурност и предвидливост. Граѓаните и правните лица имаат право да знаат како е пресудено во слични случаи, и на тој начин, да ја имаат правната сигурност во државата. Судската пракса им овозможува на судовите поефикасна работа, а на странките и на адвокатите можност да знаат дали воопшто дали поведуваат судски спор.

Доколку Врховниот суд има преголем број на предмети, тогаш нема да може да има правилен преглед за користењето на правните начела кои треба да ги обезбеди Врховниот суд во своето работење. Во овој контекст е и препораката на Комитетот на министри на Советот на Европа, препорака број R (95) 5, во врска со воведувањето и подобрувањето на жалбените системи и постапки во сферата на граѓанското и трговското право (член 7 (в)): “Жалбите до судовите од трет степен треба да се користат само кога предметите навистина заслужуваат дополнително трето судско разгледување ж, на пример, кога истите придонесуваат за понатамошен развој на правната наука или еднообразно толкување на законите. Постапувањето на највисоките судови би можело да биде ограничено и само на оние предмети каде станува збор за за правно прашање или дилема од општо јавно значење. Од жалителот би требало да се побара да ги наведе и објасни причините поради кои верува дека токму тој предмет ќе ги исполни таквите цели“.

Во параграф 32 од Мислење број 20 (2017) за однос на улогата на судовите во еднообразната примена на законите, донесен од Консултативниот совет на европските судии е наведено:

Иако од судиите општо земено се очекува доследно да ги применуваат законите, од исклучителна важност, во ситуациите кога судот решил да направи отстапка од претходно дефинираната судска пракса, тоа јасно да го посочи и објасни во одлуката. Од самото образложение на пресудата треба јасно да може да се заклучи дека судијата знаел дека општо прифатена судска пракса во однос на конкретното прашање е поинаква и во него судијата мора детално да објасни зошто сметал дека треба да се напушти дотогаш применуван став. Дури тогаш ќе може да се утврди дали отстапувањето било направено свесно и со разбирање*дали судијата свесно отстапил од воспоставената судска пракса во обид истата да се промени)или судот ја занемари или пак едноставно заборавил на поранешната судска пракса. Покрај тоа, само на овој начин може да се постигне вистински развој на правото во однос на непочитувањето на овие барања и услови би можело да биде оценето како произволно однесување и би можело да претставува повреда на правото на поединецот за фер постапување.

Во јурисдикцијата на ЕСЧП, следниве критериуми се земаат предвид при испитување дали неусогласената домашна судска пракса води до повреда на член 6 од Конвенцијата:

- Дали има длабоки и долготрајни разлики [“profound and long-standing differences”] во домашната судска пракса;
- Дали домашното право предвидува механизам за надминување на тие разлики;
- Дали во конкретниот случај тој механизам бил применет и доколку е применет, какви биле ефектите (Мислење: параграф 32).

При тоа, неусогласеноста на судската пракса може да биде во рамките на Врховниот суд, во рамките на еден ист апелационен суд или различни окружни судови кои одлучуваат како последна инстанца или помеѓу редовни и специјализирани судови кои одлучуваат за истото прашање. Исто така, предметите поврзани со неусогласена судска пракса може да се однесуваат на прашања од општа важност за целото општество, како што е неусогласената пракса во процесот на денационализација во предметот Tudor Tudor против Романија, но и на јасно дефинирана категорија на лица, Ștefăniță и други против Романија (Неусогласеноста, 2018, 5 стр.).

ЕСЧП речиси секогаш ги заснова своите оценки на начелото на правна сигурност, кое во основа е втемелено во сите членови на ЕКЧП и претставува еден од основните аспекти на владеењето на правото. Со начелото на правна сигурност, меѓу другото, се гарантира одредена стабилност во правните ситуации и тоа придонесува за довербата на јавноста во судот. Опстојувањето на противречни судски одлуки, од друга страна, може да предизвика состојба на правна несигурност која веројатно и ќе ја намали довербата на јавноста во правосудниот систем, и притоа е јасно дека довербата е една од суштинските компоненти на држава која се заснова на владеење на правото (Компаративна: 2018, 9 стр.).

Македонски предмети одлучени од ЕСЧП, а се однесуваат на невоедначена судска пракса:

Атанасовски, бр. 36815/03, 14 јануари 2010 година

Иванов и Димитров, бр. 46881/06, 21 октомври 2010 година

Крстев и други (одлука), бр. 30278/06 и други, 16 ноември 2010 година
Спасески и други (одлука), бр. 5905/07 и други, 27 септември 2011 година
Блажоски, бр. 45117/08, 25 април 2013 година
Стоилковска, бр. 29784/07, 18 јули 2013 година
Кржевски (одлука), бр. 49387/11, 24 ноември 2015 година
Петреска, бр. 16912/08, 21 јули 2016 година
Крстаноски и други, бр. 38024/08 и други, 7 декември 2017 година

Користењето на повикувањето на јуриспруденцијата не значи дека тоа се користи како аргумент да се востанови посебна состојба на право. Тоа повеќе се користи како аргумент дека конкретното толкување на изворите на право, дадено од страна на конкретниот суд, е силно поддржано како точно, земајќи предвид дека и други судови извршиле слично толкување во претходни слични случаи. Овој начин на третирање на јуриспруденцијата, кој не ѝ дава статус на извор на право, не може да се тврди дека значи прекршување на уставната одредба на членот 98. Ова дава одговор на прашањето дали толкувањето на позитивното македонско право, вклучувајќи го и Уставот, ја исклучува употребата на јуриспруденцијата како средство за аргументирање и го остава отворено прашањето дали толкувањето на членот 98 од Уставот оневозможува експлицитно повикување на јуриспруденцијата или не (Ристиќ, Р. и други, 2015, 29 стр.).

Воедначеноста на судските одлуки, како еден од предусловите за правната сигурност, а со тоа и владеењето на правото, во Уставот на Република Северна Македонија е гарантирана во член 101, каде што е наведено дека Врховниот суд во Републиката и го обезбедува единството во примената на законите од страна на судовите. Видливо е дека Уставот ја дава обврската на Врховниот суд да се грижи за единствена примена на законите, но оваа уставна норма имплицитно наведува обврска и на судовите, независно од нивниот вид и инстанца, да го почитуваат ова правило, трудејќи се да направат баланс меѓу слободата на судското убедување и единствената примена на законите, која подразбира прилагодување на на постојната пракса.

Законодавецот во член 37 став 2 во Законот за судовите, ја разработува уставната норма и се наведува дека начелните ставови и начелните правни мислења што ги утврдува Врховниот суд на општа седница се задолжителни за сите совети на Врховниот суд. Но, ваква обврска Законот за судовите не предвидува за пониските судови и остава простор оваа празнина да се толкува пошироко - дека Врховниот суд е крајната инстанца и судовите треба да се прилагодат на стандардите и праксата на судот, доколку сакаат нивните судски одлуки да бидат оценети како квалитетни, но и може да се стави оваа законска норма во корелација со претходно цитираната уставна норма и да се изведе заклучок дека имплицитно овие начелни ставови и начелни правни мислења треба да бидат задолжителни и за пониските судови.

Во членот 66 од Судскиот деловник е предвидено да се формираат оддели за судска пракса. Во членот 19 е предвидено претседателот на судот, доколку во работата на одделите, судските совети и судиите поединци воочи нееднакво постапување или постапување спротивно на прописите или отстапување од востановената судската практика на повисоките судови, доставува писмен предлог за да се разгледаат на седница на оддел или на Специјализираното судско одделение.

Според член 72, при обработката се користат податоците од автоматизираните компјутерски системи за управување со судските предмети, а донесените значајни правосилни одлуки систематизирани по правни области судовите ги објавуваат во билтен најмалку еднаш годишно.

Одделот за судска практика при Врховниот суд, работи кон осигурување на единствена примена на законот, учествува во подготовка на предлог (нацрт) начелни ставови и начелни правни мислења на Општата седница, по укажување од пониските судови за тоа дали одредена одлука е во согласност со правното стојалиште изразено во некоја поранешна или истовремена одлука врши проверка на одлуки на Врховниот суд, а ја следи и проучува судската пракса на пониските судови, преку доставени одлуки по одредени правни прашања.

Врз основа на Судскиот деловник Врховниот суд има и Работно тело за воедначување и следење на судската пракса.

Според членот 75 од Судскиот деловник претседателите на сите оддели во судот се должни да ги доставуваат правните мислења и заклучоците до претседателот на одделот за судска практика или судијата задолжен за судската практика. Претседателот на одделот за судската практика го определува начинот на кој одделот за судска практика ги евидентира правните мислења прифатени на седница на одделот, на заедничките седници на оддели или на седница на судии. Претседателот на одделот го определува начинот на евидентирање и објавување на судската практика и е во постојана комуникација со претседателите на одделите на судската практика од другите судови.“

Согласно член 386 од Законот за парнична постапка, судот на кого предметот му е вратен на повторно судење е врзан за тој предмет со правното сфаќање врз основа на кое се заснова решението на ревизијскиот

суд со кое е укината побиваната второстепенa пресуда, односно со која се укинати второстепената и првостепената пресуда. Исто така, второстепениот суд може да дозволи ревизија со конкретизирање на опфатот на правното прашање кое би се покренало пред Врховниот суд, ако оцени дека одлуката во спорот зависи од решавање на некое материјално- правно или процесно-правно прашање важно за обезбедување на единствена примена на законот и воедначување на судската практика.

3.2. ВОЕДНАЧЕНОСТ СО МАКЕДОНСКАТА СУДСКА ПРАКСА

При анализата на воедначеноста на една судска одлука, доколку има повикување на македонска судската пракса (кога Врховниот суд има донесено начелно правно мислење, начелен став, правно мислење или заклучок или одлука или заклучоци од средби на апелационите судови), важни се следниве аспекти:

Примената на аналогниот метод како основа за воедначувањето на судските одлуки. Суштината е во пронаоѓање на предмети или начела по кои судовите веќе пресудиле претходно и во кои постои аргумент дека даденото прашање е слично со актуелен предмет. Централното начело е *stare decisis*, односно правните прашања решени еднаш во еден предмет не треба да се отвораат повторно во друг предмет, вклучително и иста правна работа во склоп на иста јурисдикција, се додека не се промени нешто, што ја оправдува измената на правото. Согласно на тоа, веќе пресудените работи стануваат правен авторитет. Образложението се изготвува најчесто на база на аналогија, која во суштина бара во слични предмети да се донесе слична одлука.

За да се утврди дали во судската одлука, која е предмет на анализа, е користена судската пракса на повисоките судови и дали е правилно користена, потребно е да се утврди дали се испочитувани следните чекори на аналогна анализа:

Идентификување на точна појдовна основа: се дава посебен статус на правните прашања, во врска со кои, повисокиот суд донел одлука, а се правни прашања за предмет на анализа. Може да се случи повисокиот суд да ја поништи својата одлука, после што, прашањето кое го поништува прецедентот станува нов извор.

Идентификување на конкретни сличности и разлики меѓу почетната/репер и проблематичната ситуација, содржана во судската одлука која е предмет на анализа: Направена е детална анализа на фактите и предметите, врз основа на што, се утврдени доволен број на сличности и разлики.

Комплетираност на релевантните факти: Недостатокот само на еден значаен факт, може да биде основа за да не се примени прецедентот.

Дали фактичките сличности и разлики во двете ситуации се од важност во дадените околности

Соодветност на судската пракса на членот на законот/подзаконскиот акт/меѓународниот договор на којшто се повикува во одлуката.

Повикување на т.н. водечки предмет, односно, оној предмет којшто претставува прв предмет кој го иницирал Врховниот суд да го донесе правното мислење или одлука

За иста или слична повреда на правото постои слична или иста санкција 18 март 2011

4. ЗАКЛУЧОК

Правилната анализа на судската пресуда е важна за да се донесе соодветна оценка на нејзиниот квалитет и да се пристапи кон анализа и оценка на квалитетот на судските одлуки, кои се однесуваат за определено правно прашање. Аналитичкиот пристап е неопходен методолошки пристап и помага за коректно поставување на методологијата за научно истражување на правните појави. Анализата на судската одлука е потребно да се заснова на претходно утврдени показатели, кои истражувачот ги идентификува во одлуката и ги валоризира, согласно изградени критериуми. При анализата, се внимава на исполнетоста на структурните критериуми, постоењето на конзистентност икохерентност меѓу изреката и образложението, се анализира употребата на дедуктивниот метод и правната логика во судското расудување, квалитетот на образложението и јасноста на текстот. Исто така, за да се даде одреден вредносен суд за анализираната судска одлука, потребно е да се види дали е воедначена судската одлука со правната пракса на Врховниот суд и со праксата на Европскиот суд за човекови права. Во текстот се дадени показатели, врз основа на кои се темели анализата на воедначеноста и можноста да се оцени квалитетот од овој аспект. Од досегашните искуства, се покажа дека македонските судови не посветуваат доволно внимание за цитирање на ваквата пракса, но исто така, Врховниот суд на Република Северна Македонија, за многу правни прашања нема изградено начелни правни мислења.

ЛИТЕРАТУРА

Водич за цитирање на праксата на Европскиот суд за човекови права (2019), Скопје, ЦПИА

Компаративна студија(анализа) на механизмите за усогласување на судската пракса во избрани земји-членки на Советот на Европа, (2018), Стразбур, Совет на Европа

- Nedzel, N. (2012). *Legal Reasoning and Writing*, New York, Wolters Kluwer Law Business
- Неусогласена судска пракса како елемент на правна несигурност низ праксата на Европскиот суд за човекови права, Стразбур, Совет на Европа, 2018
- Ристиќ, Ј., Јоноски, Л., & Нацинска, Г. (2015). *Унифицирање на судската пракса во Македонија*, Скопје, ЦПИА
- Ристиќ, Ј., Треневска, З., & Деловски, В. (2018). *Анализа на степенот на користење и цитирање на судската пракса од страна на националните судови*. Скопје, ЦПИА
- Terrel, T. (1999). *Organizing Clear Opinions: Beyond Logic to Coherence and Character*, New York, Judges. J
- Цаца-Николовска, М., & Мујоска Трпевска, Е. (2018). *Истражувачки извештај на овластувањата, механизмите и поставеноста на судовите во поглед на усогласеност на судската пракса*, Скопје, ЦПИА
- Препораката на Комитетот на министри на Советот на Европа, препорака број R (95) 5
- Мислење број 20 (2017) за однос на улогата на судовите во еднообразната примена на законите, донесен од Консултативниот совет на европските судии
- Законот за судофите
- Судски деловник
- Закон за парнична постапк
- Пресуди на Европскиот суд за човекови права:*
- Voldea v. Romania
- Moreira Ferreira v. Portugal
- Rapon v. France
- Hadjianastassiou v. Greece
- Nechiporuk and Yonkalo v. Ukraine
- Rostomashvili v. Georgia
- Zhang v. Ukraine
- Случаи против Република Македонија пред Европскиот суд за човекови права*
- Атанасовски, бр. 36815/03, 14 јануари 2010 година
- Иванов и Димитров, бр. 46881/06, 21 октомври 2010 година
- Крстев и други (одлука), бр. 30278/06 и други, 16 ноември 2010 година
- Спасески и други (одлука), бр. 5905/07 и други, 27 септември 2011 година
- Блажоски, бр. 45117/08, 25 април 2013 година
- Стоилковска, бр. 29784/07, 18 јули 2013 година
- Кржевски (одлука), бр. 49387/11, 24 ноември 2015 година
- Петреска, бр. 16912/08, 21 јули 2016 година
- Крстаноски и други, бр. 38024/08 и други, 7 декември 2017 година